WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

T. I. R. 1923.

3. WOJSKOWE WIADOMOŚCI BIBLJOGRAFICZNE.

Dział ogólny.

W książce, ujętej w formie wykazu bibljograficznego, omawia i zestawia BRADSHAW (*The war and religion, a preliminary bibliography of material in englisch prior to january 1. 1919, New-York, Assoc. Press, 1919)* w poszczególnych rozdziałach literaturę, dotyczącą socjalizmu i wojny, walki z alkoholizmem w czasie wojny, zagadnień moralności społecznej i wojny i t. d. Książka bardzo wartościowa.

(Rev. des bibliothèques, Nr. 9/22. s. 283).

INDEX—GENERALIS (*Annuaire Général des Universités, Grandes Écoles etc.—Paris, Gautier - Villars, 1922—1923).* Olbrzymie to wydawnictwo, wychodzące pod redakcją p. Montessue de Ballore, zawiera rozliczne informacje z zakresu astronomji, podaje dane statystyczne, geograficzne etc., a nawet wiadomości wojskowe. W encyklopedji tej brakuje na razie Rosji. Do ostatniego tomu dołączone są ciekawe dodatki p. t. *„Climat de la France..." „Gabriel Lipman..." Jules Carpentier".*

(Rev. Mar. Mars 1923, s. 424).

Organizacja wojska.

Jako 2 część IX tomu wydawnictwa p. t. „DER GROSSE KRIEG 1914—1918" wyszło opracowanie p. t. DIE ORGANISATIONEN FÜR DIE VERSORGUNG DES HEERES. (*Leipzig, Barth, 1923.*), omawiające następujące zagadnienia: 1) Wyżywienie wojska (Die Heeresverpflegung v. Ministerialrat Lau); 2) Zaopatrzenie wojska w odzież i uzbrojenie (Die Heeresversorgung mit Bekleidung und Ausrüstung v. Gen. Flotow); 3) Etap (Die Etappe v. Obstlt. Schröder); 4) Uzupełnienia marynarki i uzbrojenie pomocniczych okrętów wojennych (Das Nachschubwesen der Marine und die Ausrüstung von Hilfskriegsschiffen v. Viceadm. Rösing); 5) Poczta polowa i etapowe urządzenie telegraficzne (Feldpost und Ettapentelegraphie v. Oberpostrat Senger); 6) Polowa służba sanitarna (Feldsanitätswesen v. Gen. Arzt Altgelt); 7) Wojskowi aptekarze (Die Militär apotheker v. Stabs. Apoth. Hanslion); 8) Niemiecki Krzyż Czerwony (Das Deutsche Rote Kreuz v. Gen. Arzt Altgelt) oraz 9) Wojskowa weterynarja (Das Militärveterinärwesen v. Stabsvet. Schulze).

Wojska lądowe.

W treściwem ujęciu, uwzględniającem najnowsze wyniki naukowe, omawia LERTES (*Die drahtlose Telegraphie und Telephonie. Dresden, Steinkopff, 1923*) nadawcze i odbiorcze urządzenia radjotelegrafji, a więc antenny, przesyłanie fal i t. d. Autor omawia szczegółowo i wielostronnie zastosowanie rurek do urządzeń radjotelegraficznych.

(Funker, Nr. 8/22. s. 128).

Podstawy fizyczne odbierania i nadawania wiadomości pod wodą oraz technikę tego omawia AIGER (*Unterwasserschalltechnik, Grundlagen, Ziele und*

Grenzen. Berlin, Krayn, 1922). Książka przedstawia wielką wartość dla marynarki.

(Funker, Nr. 6/22 s. 96).

W książce, specjalnie cenionej przez wojskowych niemieckich i stanowiącej dla nich rodzaj podręcznika—omawia FUCHS (*Grundriss der Funken-Telegraphie — 12 Aufl. München, Oldenbourg, 1922*), oparty na najnowszych wynikach badań, całokształt zagadnień radjotelegrafji. Bogata treść, umiejętny układ i jasny język—czynią tę książkę niezmiernie poczytną.

(Funker, Nr. 7/22. s. 112).

Płk. TREGUIER, autor studjum o regulaminie strzelania (*Conférences sur le tir de l'artillerie. Paris, Lavauzelle, 1923*), wydał książkę (*Ce que l'infanterie doit connaître de l'artillerie. Paris, Lavauzelle, 1923*), w której w wyczerpującej formie zapoznaje piechotę z techniką artylerji, a więc z przygotowaniem ogniowem, strzelaniem, obserwacją i t. d. oraz z taktycznem zużytkowaniem artylerji w natarciu i w obronie.

(Artillerie, mars 1923, s. XXII).

Kpt. MORTUREUX omawia w nowej pracy (*Considérations sur l'artillerie de montagne. Paris, Levrault, 1922*) dzisiejszy stan artylerji górskiej, jej zadania oraz przyszłość. Książka spotkała się z wielkiem uznaniem nie tylko francuskiej ale i zagranicznej krytyki fachowej.

(Artillerie, mars 1923, s. XXII).

Lotnictwo.

Oparty na bogatem doświadczeniu wojennem omawia znany meteorolog niemiecki WEGENER (*Vom Fliegen. München, Oldenbourg, 1922*) całokształt zagadnienia lotnictwa. Obszerną treść przedmiotu ujmuje w sposób niezwykle treściwy, pogłębiający i rozszerzający zakres dzisiejszej wiedzy w tym względzie. Fachowa literatura niemiecka uznała też jednogłośnie dzieło WEGENERA za wyczerpujący przedmiot, a przez sposób ujęcia i przedstawienie za wyprzedzające pod każdym względem dzisiejszą literaturę zagadnienia.

(Technik, Nr. 12/22. s. 286).

W zbiorze wykładów uniwersyteckich omawia MISES (*Fluglehre. Berlin, Springer, 1922*) mechaniczną stronę lotnictwa. Książka, pomyślana jako podręcznik uniwersytecki, dzięki bogatej i oryginalnej treści oraz licznym szkicom, tablicom i djagramom może liczyć na szersze zastosowanie.

(Technik, Nr. 12/22. s. 287).

Praca kapitana LAFON (*Étude sur les ballons captifs et les aéronefs marins. Paris, Gauthier, 1922*) jest ciekawem studjum o zastosowaniu służby powietrznej w marynarce. Książka zawiera prócz tego wiele interesujących szczegółów o manewrach sił morskich i o nawigacji; dzieło opatrzone jest licznemi tablicami.

(Rev. Mar. Mars. 1923, s. 420).

Marynarka.

Staraniem oddziału historycznego Min. Marynarki ukazała się praca TRAMOND (*La campagne de Prairial, Publication du Service historique de la Marine*), omawiająca wojnę francusko-angielską r. 1793 z punktu widzenia historji marynarki. Zawiera ona szczegółowy opis przygotowań i organizacji francuskich i angielskich sił zbrojnych morskich oraz bitew 9, 10 i 11 prairiala. Dzieło ciekawe.

(Rev. Mar. Mars 1923, s. 423).

Kapitan DE CARFORT opracował pamiętniki Duguay Trouin (*Histoire de Duguay Trouin. Le corsaire.—Paris, Plon*). Dzieło to, którego autentyczność nie ulega wątpliwości, zawiera prócz ciekawej biografji sławnego marynarza wiele

obrazów z życia, histoji i działalności marynarki francuskiej. Praca nie jest dokończona.

(Rev. Mar. Mars 1923, s. 421).

Prowadzenie wojny.

Znanego pisarza wojskowego ppłk. MAYERA dzieło (*La théorie de la guerre et l'étude de l'art militaire. Paris, Alcan, 1923)* rozpada się na dwie części: I. Teorję wojny (Théorie de la guerre), obejmującą dawne artykuły, pisane od lat 12, a skierowaną przeciw oficjalnej teorji wojennej francuskiej, oraz II. Studjum sztuki wojennej (L'étude de l'art militaire), stanowiące cykl wykładów wygłoszonych w Szkole nauk społecznych.

Książka w ujęciu literackim—niewykończona, stanowi ze względu na swą treść i sposób przedstawienia lekturę pobudliwą i pożyteczną.

(Rev. fr. Nr. 21/23. s. 422; Génie, mars, 1923, s. 294).

Wsparty o naczelne idee Clausewitza stara się płk. GROSLONG *(La connaissance de la guerre, Paris. Libr. Nationale, 1922*) wskazać główne zasady przyszłej doktryny wojennej. W myśl tego omawia zmiany, jakim podlec winny Ministerstwo Wojny, Sztab Generalny, Szkoły Wojskowe i t. d.; zaleca intensywne zapoznawanie oficerów z życiem przemysłowem kraju i wreszcie zerwanie z systemem stałego przeciwstawiania ludzi materjałowi wojennemu.

Książka, zarówno ze względu na swoją treść oryginalną jak i na formę, interesująca.

(Artillerie, mars 1923, s. XXIII).

Ukazała się pierwsza serja wykładów Włoskiej Centralnej Szkoły Wojskowej Piechoty, Artylerji i Inżynierji (*Tattica della varie armi. Arti grafiche. Ugo Pinnoko, Via degli Scipioni, Roma)*, obejmująca ogólne zasady natarcia i obrony oraz zużytkowania artylerji. Gen. di San Marzano, który zaopatrzył książkę wstępem, podkreśla przewodnią nić dzieła: jednolitość działań poszczególnych jednostek wojskowych w bitwie, a z tem niezbędność jednolitego przygotowania fachowego oficerów rozlicznych broni. Sama książka, nie pretendując do wyczerpującego przedstawienia zasad taktyki, obejmuje rozmaite działy taktyki, omówione w sposób niejednolity i swobodny przez poszczególnych oficerów.

(Génie, février, 1923, s. 182).

Nauka o broni.

Ukazał się w odbitce artykuł generała CHALLÉAT o nowych metodach strzelania (*Le réglage muet ou calculs du tir de l'artillerie, Paris, Levrault*).

(Génie, février, 1923, s. 181).

Doświadczony czołgowiec por. VOLCKHEIM opisuje w gruntownej, a przez krytykę niemiecką bardzo życzliwie przyjętej pracy *(Die deutschen Kampfwagen im Weltkriege. Berlin, Mittler, 1923)* czołg typu niemieckiego i jego budowę oraz uzbrojenie (zawierał 23—26 ludzi, 1 działo, 6 c. k. m. i l. k. m. wraz z ogromną ilością amunicji), a następnie omawia zadania czołgów, ich organizację, sposób ich użycia i wpływ na walkę oraz organizację obrony przeciw czołgowej, a wreszcie typ czołga w przyszłości.

(Wochenbl. Nr. 28/23, s. 592).

Inżynierja.

Dzieje systemów fortyfikacyjnych aż do ostatniej doby, systemy fortyfikacji zastosowane we Francji, w Niemczech, Belgji i Rosji podczas Wojny Światowej, ich rolę i zmiany dokonane pod wpływem nowych wymagań — omawia gen. BENOIT (*La fortification permanente pendant la guerre. Paris, Levrault,*

1922). Pracę zamykają uwagi na temat przyszłej fortyfikacji, czyniącej zadość nowoczesnym wymaganiom czynnej obrony.

(Belge, Nr. 1/23, s. 115).

W dziele pt. *Essai sur la fortification permanente moderne. (Paris, Levrault, 1922*) omawia płk. LEVÊQUE, uważany przez fachową krytykę francuską za kontynuatora wielkich pomysłów de Vaubana, dzisiejsze zadania fortecy. Uważa on ją za pomocniczą podstawę dla zwiększenia wydatności nowoczesnych środków walki, a przedewszystkiem wszelkich rodzajów artylerji, broni samoczynnej, przyrządów gazowych i t. d., przyczem rozpatruje środki ochronne przed wielkokalibrowymi pociskami, przed gazem, przed czołgami, przed lotnikami i bombami, a równocześnie omawia skrupulatnie różnorodne elementy umocnień, środki komunikacyjne i t. d.

Książka uznana przez krytykę za bardzo wartościową.

(Rev. gén. Nr. 15/3 1923, s. 234).

Praca WALTER LORING WEBBA (*Railway Construction — Chapmann and Hall*), dotycząca budowy i utrzymania torów kolejowych, ukazała się w 17 wydaniu poprawionem i uzupełnionem. Dzieło zdradza dwa duże braki: 1) sam jego układ jest wadliwy, gdyż przez rozrzucenie treści brak całemu dziełu niezbędnej ciągłości w wywodach; 2) temat tak obszerny nie mogąc być wyczerpanym w stosunkowo niewielkiej bo 600 stronicowej pracy, traktowany jest za pobieżnie. Naogół dzieło wartościowe; na szczególną uwagę zasługują rozdziały traktujące o pracach ziemnych, spoidłach, o administracji kolejowej.

(Royal. Eng. Journ. March, 1923, s. 151).

W ciekawej rozprawie omawia CONSTANTINESCO (*Theory of wave transmission — Walter Hadden*) sposoby transmisji energji za pomocą fal jakiegoś płynu. Książka zawiera wiadomości wstępne oraz opis doświadczeń nad płynem zamkniętym w długiej tubie i użytym jako przewodnik telegraficzny. Praca przeznaczona dla inżynierów specjalistów.

(Royal. Eng. Journ. march 1923, s. 152).

Geografja (mapy).

Mapa obszaru od Żywca i Wielkiej Fatry po Nowy Sącz (ZWOLIŃSKI, *Mapa Podhala, Spisza i Orawy. Wiedeń, Atlas, 1921)* jest oparta na arkuszach austr. mapy 1.200.000. Mapa nie daje żadnych granic. Nazwy polskie; druk, pismo, rysunek i barwy—dobre.

(Przegl. Kartogr. Nr. 1/23, s. 12).

Wydawnictwo Inst. Wojsk.—Geogr. *Rzeczpospolita Polska i kraje ościenne.* (*Warszawa, 1922. 1:1, 500,000, 72×75 cm.*) jest redukcją mapy 1:1,000,000. Koleje i granice przejrzano i poprawiono, topografia i sieć drogowa—bez zmian; do mapy dołączony spis miejscowości Polski ponad 20.000 mieszk. Druk czytelny.

(Przegl. Kartogr. Nr. 1/23, s. 12).

Znane dzieło BALDIT (*Études élémentaires de météorologie Paris, Levrault*) ukazało się w drugim, uzupełnionem wydaniu. Autor dodał kilka rozdziałów traktujących o zniżaniu się temperatury w czasie burzy, o manewrach aeroplanów podczas gradu, o nocnem promieniowaniu atmosfery etc. oraz ciekawe streszczenie poglądów Bjerknessa na zmiany barometryczne. Łatwe i treściwe dzieło p. Baldit zapozna czytelnika z aktualnym stanem najważniejszych zagadnień meteorologicznych.

(Génie, mars, 1923, s 292).

Szkolnictwo. (wychowanie wojskowe).

W książce swojej (*Pédagogie sportive. Paris, Crès, 1922*) daje COUBERTIN

historję sportu, jego technikę i wpływy pod względem moralnym, społecznym a nawet artystycznym. Książka ciekawa.

(Rev. Mar. Mars 1923 s. 417).

Prawo (polityka).

Znawca Wschodu SCHLICKLIN przedstawa w swej pracy (*Angora. L'aube de la Turquie nouvelle 1919—1922—Paris, Levrault*) obecną sytuację Turcji i jej przyszłość.

(Génie, février 1923, s. 181).

Ostatni rocznik biura długości (*Annuaire du Bureau des longitudes pour l'an 1923. Paris, Gauthiers,*) zawiera całkowitą statystykę Francji z r. 1921, oraz jako dodatek ciekawą pracę BIGOURDON o klimacie Francji. Statystyka państw europejskich nie obejmuje krajów nowoutworzonych.

(Rev. Mar. Mars 1923, s. 423).

Ostatnie dzieło ALBOT (*Grece and the Allies*) doskonałego znawcy Wschodu i autora wielu prac tego zakresu, traktuje o wojnie domowej greckiej, wojnie w Azji Mniejszej, o polityce angielsko-francuskiej na Wschodzie, o stosunkach króla Konstantyna i Venizelosa. Dzieło treściwe, ciekawe i bezstronne. Poprzedzono przedmową admirała Marka Kar.

(Army, December 2, s. 569).

Ostatnie dzieło LICHTENBERGER (*L'Allemagne d'aujoud'hui dans ses rélations avec la France. Paris, Crès*) jest nie tyle wyrazem jego własnych poglądów ile niesłychanie subtelną a objektywną analizą uczuć i nastrojów ogółu niemieckiego względem Francji. Ta ogromnie ciekawa praca zawiera również historję porozumienia Niemiecko-Rosyjskiego, dzieje traktatu wersalskiego i wyjaśnia problemat odszkodowań.

(Rev. Mar. Mars, 1923, s. 422).

Historja.

Pułk. HUPERT w nowej swej pracy (*Wojny XIX wieku, Lwów, Połoniecki, 1923*) omawia ważniejsze wojny od czasów wojen rewolucyjnych do wojny rosyjsko japońskiej włącznie. Pracę opartą przeważnie na opracowaniach austrjackich (Horsetzki, Leitfaden) cechują poglądy przestarzałe w stosunku do obecnego stanu nauki. Drugi tom dzieła stanowi pięknie wydany atlas.

Pamiętniki b. cesarza WILHELMA (*Ereignisse und Gestalten 1878 — 1918. Leipzig, Koehler, 1923*), nieskończenie przewyższające, zarówno ujęciem, żywością przedstawienia jak i treścią, pamiętniki następcy tronu niemieckiego (*Kronprinz, Erinnerungen. Stuttgart, Cotta, 1922.* Zob. Wojsk. wiadom. bibl. Nr. 2, s. 9) przynoszą dużo ciekawego materjału zarówno do charakterystyki najważniejszych osób z ostatniego 40 lecia historji politycznej Niemiec, jak i do samej osoby Wilhelma. Pamiętniki są oczywiście tendencyjne i to zarówno przez swą genezę, jak i ze względu na sposób ujęcia, dążący do wykazania „pokojowości" światopoglądu Wilhelma i jego postępowości w odniesieniu do prądów społecznych.

Jako dalszy ciąg dyskusji na temat, czy Niemcy mogli dalej walczyć w jesieni w 1918 r. (Na pracę KÖSTERA, *Konnten wir im Herbst 1918 weiter—kämpfen?* odpowiedział KUHL, *Die Kriegslage im Herbst 1918. Warum konnten wir weiterkämpfen*—zob. Wojsk. Wiad. Bibl. Nr. 2, str. 8), pojawiła się praca KÖSTERA (*Fort mit der Dolchstosslegende. Warum wir 1918 nicht weiterkämpfen konnten. Berlin, Verl. f. Pol., 1922*). W pracy tej stara się Köster ponownie udowodnić wewnętrzne załamanie frontu niemieckiego i upadek ducha wojskowego w następstwie przeświadczenia o bezowocności wysiłków, a temsamem wykazać niemożność prowadzenia dalej walki. Wszystkie trzy prace należą do powojennej literatury publicystycznej.

W dwutomowem dziele omawia gen. CADORNA (*La guerra alla fronte italiana. Milano, Treves, 1921*) dzieje swego dowództwa, tzn. okres wojny austrjacko-włoskiej od maja 1915 r. do listopada 1917 r. Rola, jaką autor odegrał w wojnie oraz objektywizm, z jakim przedstawia stan rzeczy w wojsku włoskiem i u przeciwnika—czynią te pamiętniki doniosłem źródłem historycznem.

Świeżo wydane pamiętniki gen. MOLTKEGO, Szefa Niem. Szt. Gen. z początku wojny (*Erinnerungen, Briefe, Dokumente 1877 bis 1916. Stuttgart, 1922*) przynoszą nie wiele nowego do jego epoki, a według niemieckiej opinji fachowej uwydatniają jeszcze silniej, że gen. MOLTKE nie był mężem odpowiednim do ciężkich zadań Szefa Sztabu Gen. podczas wojny światowej.

Do rzędu najświetniejszych operacji wojennych ze strony państw centralnych należy przełamanie frontu rosyjskiego pod Gorlicami. Ponieważ bitwa ta była w wojnie światowej pierwszym tego rodzaju przełamaniem frontu—przeto książka gen. FRANÇOIS (*Gorlice 1915. Der Karpathendurchbruch und die Befreiung von Galizien. Leipzig, Koehler, 1922*), oparta na przywiedzionem w niej urzędowym materjale operacyjnym—przedstawia doniosłą wartość dla studjów operacji Wielkiej Wojny Światowej, zasady bowiem zastosowane pod Gorlicami powtarzają się i potem w działaniach wojsk centralnych.

W drugim i trzecim tomie swych pamiętników, sięgających dopiero do końca czerwca 1914—przechodzi marsz. CONRAD (*Aus meiner Dienstzeit 1906—1918. Wien, Rikola 1922*), oparty na ogromnym, a przywiedzionym w pamiętnikach, materjale aktów urzędowych, dzieje pierwszej i drugiej wojny bałkańskiej oraz polityczne i wojskowe stanowisko Austro-Węgier wobec tych wypadków; dalej swoje zabiegi około zabezpieczenia dla Austrji współdziałania Włoch a wreszcie przygotowanie austrjacko-niemieckie na wypadek wojny z Rosją. Z treści pamiętników wynika niezbicie, że marsz. CONRAD, odgrywając wielką rolę w polityce Austrji, był bezwzględnym zwolennikiem wojny zapobiegawczej, mogącej Austrję ochronić przed katastrofą, jaka jej groziła z chwilą wzmożenia się Serbji, Rumunji a zwłaszcza Rosji.
Dzieło marsz. CONRADA, którego dalsze tomy zapowiedziano, jest ze względu na sposób przedstawienia oraz przywiedzione materjały źródłowe pierwszorzędnej wartości historycznej.

Skomplikowane zagadnienie „kosztów wojny" omawia płk. Szt. Gen. włosk. ZUGARO (*Il costo della guerra italiana. Roma, Amm. d. Guerra, 1922. Le cout de la guerre italienne. Contribution à l'histoire économique de la Guerre Mondiale Rome, Admin. de la guerre, 1921*). Na podstawie dokładnych zestawień, stwierdzających wysokość i następnie wzrastanie wydatków państwa z biegiem wojny i różniczkowanie wymagań wojny—wskazuje przeciętne koszta wojenne poszczególnego żołnierza, środków technicznych i każdego metra frontu a w rezultacie dochodzi do wniosku, że już w czasie pokoju należy naród przygotowywać do ciężarów, jakie go czekają podczas wojny.
(Belge, Nr. 2/23, s. 219).

Barwnie i żywo ujęte wspomnienia ŻYZNOWSKIEGO (*Krwawy strzęp. Warszawa, Gebethner, 1923*) przynoszą nowy dokument do dziejów myśli i poświęcenia polskiego, wywołanego nadziejami, opartemi o skutki wojny światowej. Wspomnienia te—to garść szczegółów, dotyczących przeżyć ochotników — polaków, włączonych do francuskiej Legji Cudzoziemskiej, a stanowiących oddział znany pod nazwą „Bajończyków".

Pułkownik WITT-GUIZOT opracował kurs swych wykładów na uniwersytecie w Strassburgu i wydał je jako historję wojny (*Les grandes étapes de la victoire 1914—1918. Paris, Levrault*). Przydzielony początkowo do Sztabu Generalnego a następnie walcząc pod marszałkiem Fochem, pułkownik GUIZOT zna dokładnie przebieg wojny a w dziele swojem potrafił wydobyć i podkreślić najważniejsze jej momenta.
(Génie, Mars 1923, s. 293).

Genezę i przebieg, tylokrotnie omawianych a tak interesujących szerszy ogół, powodzi na froncie belgijskim omówił w ciekawej i pięknie wydanej pracy major THYS (*Nieuport. Les innondations de l'Iser et la compagnie de sapeurs pontonniers du génie belge. Paris, Alcan*). Zbijając legendę, przypisującą pomysł ten i jego wykonanie zwykłemu dozorcy śluz, autor objaśnia, jak powstała ta idea oraz w jaki sposób i w walce z jakimi przeciwieństwami została przeprowadzoną przez belgijski korpus saperski. W przedmowie swej do dzieła majora Thysa zwraca admirał RONARC'H uwagę ogółu na cierpliwość, wysiłek, poświęcenie i wiedzę, jakich wymagało utrzymywanie przez cztery lata tej wodnej barjery między niemcami a wojskiem sprzymierzonych. Praca majora THYSA należy stanowczo do najciekawszych wydawnictw chwili obecnej Zarówno cenna dla wojskowych jak i dla specjalistów techników, inżynierów i hydrografów.

(Génie, Mars 1923, s. 295).

Generał BOUCHER, autor wielu prac o armjach w starożytności, wykłada w pierwszym tomie swego dzieła (*Les lois éternelles de la guerre. Tome I. L'art de la guerre il y a vingt trois siècles. Paris, Levrault, 1923*) zasady strategji antycznej, istotę wojny i niezmienność jej praw. W zakończeniu zaś tomu, stanowiącego rodzaj przejścia do zapowiedzianego drugiego, poddaje ostrej krytyce doktrynę operacji r. 1914. Drugi tom będzie zawierał szczegółową analizę wielkiej wojny i porównanie jej z największemi wojnami starożytności. Dzieło cenne i ciekawe.

(Rev. Mar. Mars 1923, s. 416; Rev. Gén. Mars 1923, s. 235; Rev. mil. Nr. 22/23, s. 140).

Jako 9 tom zbiorowego dzieła „Histoire de France contemporaine" ukazała się Historja Wielkiej Wojny (La Grande Guerre), opracowana w części wojskowej przez BIDOU, w części politycznej przez GAUVAIN, a w końcowej, syntetycznej przez LAVISSE.

Dzieło odznaczające się jasnością ujęcia, głębokością studjów i plastycznością przedstawienia—posiada wielką wartość.

(Rev. fr. Nr. 21/23. s. 424).

W obszernem, niezwykle cennem wydawnictwie (*Statistics of the military effort of the British Empire*) zapoznaje angielskie Min. Wojny z wysiłkiem Anglii na rzecz wojny światowej. Przytoczone zestawienia dotyczą: 1) początkowej siły wojska, ilości ochotników i ostatecznej siły wojska angielskiego (1,654,000), z wymienieniem przytem udziału poszczególnych części Imp. Bryt.; 2) stosunku ilościowego poszczególnych broni (wzrastają procentowo w stosunku do początku wojny: artylerja ciężka, inżynierja, lotnictwo, oddziały karabinów maszynowych i oddziały tanków, a maleją procentowo: jazda, artylerja polowa, piechota i cykliści); 3) wysokości strat w ludziach według poszczególnych bitew i według stosunku strat oficerskich do szeregowych w poszczególnych broniach; 4) wysokości strat w marynarce angielskiej; 5) zużycia amunicji; 6) wydatności nośnej środków komunikacyjnych oraz 7) wysokości kosztów wojennych (przeciętnie dziennie: 6,750.000 lirów).

Wydawnictwo to dotyczy tylko wysiłków Anglii na froncie francuskim.

(Belge, Nr. 3/23, s. 345).

Obok wielkiego wydawnictwa p. t. „*Schlachten des Weltkrieges*", które przy oparciu się o materjały źródłowe Archiwum Wojennego, omawia większe operacje wojny światowej—istnieje w Niemczech drugie wydawnictwo p. t. „*Erinnerungsblätter deutscher Regimenter*", które, oparte również o materjały źródłowe Archiwum Woj. omawia dzieje i czyny oddzielnych pułków poszczególnych broni. Dzięki przywiedzionym obszernym wyciągom z dzienników pułkowych wydawnictwo to przedstawia objektywną wartość, jako podstawa źródłowa dla studjów historyczno-wojskowych.

Zarówno wydawnictwo p. t. „Schlachten des Weltkrieges" jak i wydawnictwo p. t. „Erinnerungsblätter deutscher Regimentes" — obejmuje już dzisiaj szereg monografij.

Zdając sobie sprawę ze znaczenia wojsk kolonialnych w Wielkiej Wojnie, Sekcja Techniczna Wojsk Kolonialnych opracowała krótkie sprawozdanie (*Historique des troupes coloniales pendant la guerre 1914—1918. Paris, Lavauzelle*) wszystkich operacyj wojskowych, w których brały one udział. Praca pobieżna.

(Génie, Février, 1923, s. 178).

W notatkach swoich i wspomnieniach wyjaśnia płk. REPINGTON, znany i stały korespondent Timesa (*La première guerre mondiale 1914 —.1918. Paris, Payot)* przyczyny i początki porozumienia angielsko-francuskiego oraz opowiada szczegółowo wydarzenia wojenne. Książka ciekawa. Ukazał się tom pierwszy, kończący się na połowie 1917 r.

(Génie, Février 1923, s. 177).

Profesor Wyższ. Szk. Woj. franc. mjr. DAILLE opracował monografje (*La bataille de Montdidier — Paris, Levrault, 1922)*, w której daje nie tylko dokładną analizę tej decydującej w dziejach ofenzywy 1918 r. chwili, t. j. bitwy z dn. 8, 9 i 10 sierpnia, ale i syntezę bitwy współczesnej wogóle. Porusza najciekawsze problematy dzisiejszej wojskowości, rolę dowództwa, zastosowanie artylerji i aeronautyki; wyjaśnia przyczyny przegranej Ludendorfa pod Montdidier. Jest to bezwątpienia jedna z najlepszych monografji współczesnych.

(Rev. Mil. Février 1923, s. 283; Artillerie, Mars 1923, s. 301).

Pod kierownictwem Sekcji Historycznej przy Komitecie Obrony Cesarstwa, wychodzić będzie Historja Wielkiej Wojny w opracowaniu gen. J. E. EDMONDSA a oparta na oficjalnych dokumentach. (*History of the Great War. Hist. Sect. of the Com. of Imp. Defence*). Ukazał się już w druku pierwszy tom tego dzieła (*Military Operations—France. Belgium 1914)*, traktujący o wylądowaniu sił angielskich we Francji, ich marszu na Mons, pierwszem zetknięciu się z wrogiem oraz o bitwach nad Marną i nad Aisne. Autor z ogromną plastycznością odtwarza tę jedną z najciekawszych a zarazem najkrytyczniejszych chwil w dziejach Wielkiej Wojny; opisuje więc żołnierza młodego i niewyćwiczonego, pułki nieskompletowane wskutek zbyt pośpiesznej mobilizacji oraz wodzów niedoświadczonych, mających walczyć z najpierwszą armją Europy. Podnosząc zimną krew, spokój, odwagę i wytrwałość wojsk angielskich, dzięki którym to zaletom armja nie tylko uratowała się od rozbicia, ale wzięła znaczny udział w wielkich a decydujących bitwach, autor wykazuje zarazem wszystkie błędy niemieckiego sztabu. Niestety jest bardziej ostrożnym w krytyce własnego dowództwa i ani słowem nie wspomina o tem, co wypływa logicznie z toku opowiadania: że niewspółmierność działań poszczególnych korpusów wojsk angielskich między sobą, i wojsk sprzymierzonych wogóle, naraziła niejednokrotnie siły angielskie na poważne niebezpieczeństwo i że w podobnym właśnie wypadku pod Le Cateau jedynie nieostrożność i brak decyzji ze strony generała von Klucka ocaliły Anglików od klęski.

Do najciekawszych stron dzieła należą te, na których autor wyjaśnia często poruszany problemat opóźnionego przybycia Anglików w bitwie pod Marną. Dzieło napisane żywo, obfituje w szczegóły grzeszy jednak pewną stronniczością,

(Royal Eng. Journ. 1923 s. 144).

Generał RADKO DMITRIEFF jeden z wodzów armji bułgarskiej opowiada w nader ciekawej pracy (*La III-e armée bulgare dans la guerre balkanique de 1912*) historję III armji bułgarskiej podczas wojny bałkańskiej, oraz daje opis bitew, w których brała udział. W krótkim streszczeniu podaje autor również operacje i działania armji sąsiednich.

(Génie, Février 1923, s. 182).

W ostatniem swem dziele (*Points of Viev. Hoddon and Stoughton)* występuje hrabia BIRKENHEAD w obronie lorda Kitchenera, którego był długoletnim i bliskim przyjacielem, przeciwko ostrej a przeważnie niesprawiedliwej

krytyce lorda Eshera, jego biografa (The tragedy of lord Kitchener). Książka wartościowa.

(Royal Eng. Journ. March 1923, s. 157).

Praca G. DEWAR i płk. BORASTONA (*Sir Douglas Haig Command 19 december 1915 — 11 november 1918. London, Constable and Co.,*) z których pierwszy jest przyjacielem Haiga a drugi był kiedyś jego prywatnym sekretarzem, ma na celu ujawnienie wielkich a zapoznanych zasług Haiga. Zdaniem autorów Haig zmienił w 1918 całą strategję W. Wojny, wpłynął na stworzenie „jednolitego dowództwa", uplanował ofenzywę z sierpnia i września 1918 r. Usuwany w cień przez Focha, Haig był istotnym dowódcą wojsk sprzymierzonych i zwyciezcą Niemców w chwili, gdy armja francuska, zmęczona porażką pod Aisne 1917 r., przesiąknięta tendencjami pacyfistycznymi, nie była zdolną do istotnego wysiłku. Dzieło stronnicze.

(Rev. Mar. Mars 1923, s. 420; Wochenbl. nr. 28/23, s. 584).

Przemysł.

W pracy (*Les marées et leur utilisation industrielle. Gauthier Villars, Paris*) niezmiernie ciekawej i aktualnej wobec dzisiejszego zagadnienia braku węgla i nafty, omawia p. FICHOT, naczelny inżynier—hydrograf marynarki francuskiej, teorję przypływów morskich i sposoby ich zastosowania w przemyśle.

(Génie, février 1923, s. 179).

Różne.

Przy współpracownictwie wybitnych autorów ukazało się znane wydawnictwo p. t. SCHIFFAHRT—JAHRBUCH. (*Hamburg, Seedienst, 1923*) obejmujące między innemi następujące artykuły: Keinecken—Dzisiejsze położenie międzynarodowej żeglugi ze szczególnem uwzględnieniem niemieckiej: Punt—Rozbudowa niemieckiej sieci dróg wodnych; Schütte—Niemcy i światowa komunikacja lotnicza i t. d. Całość wydawnictwa podzielono na następujące oddziały: morska żegluga, śródlądowa żegluga, handel, ubezpieczenie i t. d.

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH.

Aiger—Unterwasserschalltechnik . 1
Albot—Greece 5
Annuaire général 1
Baldit—Etudes 4
Bénoit—La fortification 3
Bidou—La grande 6
Birkenhead—Points 8
Boraston—Sir Douglas 9
Boucher—Les lois 6
Bradshaw—The war 1
Cadorna—La guerra 6
Carfort, de — Histoire de Duguay Trouin 2
Challéat—Le réglage 3
Conrad—Aus meiner 6
Constantinesco—Theory 4
Coubertin—Pedagogie 4
Daille La bataille 8
Dewar—Sir Douglas 9
Dmitrieff—La III armée 8
Edmonds History 8
Erinnerungsblätter dt. Regimenter 6
Fichot—Les marées. 9
François—Gorlice 6
Fuchs Grudriss 2
Gauvain—La grande 6
Groslong—La connaissance . . . 3
Historique des troupes 8
Hupert—Wojny 5
Index Generalis 1
Köster—Fort mit der Dolchstosslegende 5
Köster—Konnten wir 5
Der grosse Krieg 1
Kronprinz—Erinnerungen . . . 5
Kuhl—Die Kriegslage 5
Lafon—Etude 2
Lavisse—La grande 6
Lertes—Die drahtlose Telegraphie 1
Lévêque—Essai 4
Lichtenberger—L'Allemagne . . 5
Mayer—La théorie 3
Mises—Fluglehre 2
Moltke—Erinnerungen 6
Mortureux—Considérations . . . 2
Repington—La première 8
Rzeczpospolita (mapa) 4
Schiffahrt—Jahrbuch 9
Schlachten des Weltkrieges . . 6
Schlicklin—Angora 5
Statistics of the military . . . 6
Tattica della varie armi . . . 3
Thys—Nieuport 6
Tramond—La campagne 2
Tréguier—Ce que l'infanterie . . 2
Volckheim—Die deutsche Kampfwagen 3
Webb Loring Walter—Railway . 4
Wegener—Vom Fliegen 2
Wilhelm—Ereignisse 5
Witt-Guizot—Les grandes . . . 6
Zugaro—Il costo 6
Zwoliński—Mapa 4
Żyznowski—Krwawy 6